

Nova Strava

SOCIALNO POLITIČNI, KULTURNI IN STROKOVNI LIST

Izhaja štirikrat mesečno ob četrtkih. Naročnina: mesečno Din 4.—, četrletno Din 10.—, polletno Din 20.—, celoletno Din 40.—. Posamezna številka Din 1.—. Uredništvo in uprava Ljubljana, Dalmatinova ulica 8, telefon štev. 21-32. Rokopisi se ne vračajo. Poštočkovni račun štev. 17.177. Poštni predal štev. 74.

Naročniki!

Posameznim naročnikom bomo poslali sporočilo o zaostanku na naročnini in vljudno prosimo vse naročnike, da nam zaostale zneske po priloženi položnici čimprej nakazujejo.
Uprava

Mladina pri nas in drugod

V statistiki o brezposelnosti vzbuja posebno pozornost neznatna, a po vsebini zelo pomembna rubrika o naši nezaposleni mladini, ki je v poslednjem letu naredila ogromen in nerazveseljiv skok in nam nudi povod za resno razmišljanje. Če gledamo pojav brezposelnosti v drugih ekonomsko mnogo bolj izkoriščenih državah, kjer so vse možnosti zaposlitve omejene na minimum, se nam zdi to vsaj delno opravičljivo. Ne moremo pa najti tehtnega in opravičljivega vzroka za brezposelnost v naši državi, ki razpolaga z ogromnimi kompleksi neobdelanega zemljišča, neizčrpnimi prirodnimi bogastvi in ki je toliko potrebna velikopoteznih javnih del, da bi razgibala naše narodno gospodarstvo in omogočila eksploatacijo naravnih zakladov, ki neizrabljeni propadajo brez vsake koristi, medtem ko narod živi v pomanjkanju in bedi. Nerazumljivo se nam zdi, zakaj se dopušča, da v lenobi in brezdelju propadajo ogromne množine sveže delovne sile, medtem ko naše narodno gospodarstvo kriči po delu in samo po delu. Posebno moramo obsojati dejstvo, da se v številu brezposelnih nahaja vedno več krepkih, mladih ljudi, širokih pleč in močnih mišičastih rok, ki jim mlada sila puhti iz telesa, ki pa na žalost nimajo možnosti usposobiti svojih zdravih moči in jih preliti v delo, temveč so primorani plaziti se od praga do praga, uklonjenih hrbtov požirati debele psovke in moledovati za sromotno miloščino, ki jih ponižuje in jim jemlje voljo do dela in življenja. Poglejmo, kaj nam razkrivajo številke iz leta 1937:

Nezaposlenih delavcev od 15. do 18. leta je bilo 39.958, od 19. do 25. leta pa 115.672.

Skupno torej 155.630 — ali skoro tretjina vseh brezposelnih v naši državi.

Pogrešno bi bilo misliti, da v drugih državah ni toliko brezposelne mladine. V mnogih so številke še obupnejše. Ali pri večini naprednih držav vidimo, da se odgovorni činitelji živo zanimanje za to vprašanje in ga skušajo rešiti primerno notranje-političnim in ekonomskim prilikam. Lahko bi za zgled navedli Nemčijo, ki je v velikem obsegu izvedla najširše socialne reforme in med drugim v velikem formatu organizirala obvezno delo, kjer nudi mladim, a brezposelnim ljudem vsaj minimalno možnost zaslužka in s tem človeškemu dostojanstvu vsaj približno dostojnega življenja. Ker pa je to izvedeno v okviru hitlerjevskega načrta, ki nima oslombe samo na gospodarski podlagi, ampak je v veliki meri politično-propagandnega značaja, zato si raje ogledajmo zakonske mere, ki jih je v poslednjem zasedanju usvojil danski parlament proti nezaposlenosti mladine. Danska je splošno znana kot ena najnaprednejših držav v pogledu socialne zakonodaje. Take ugodnosti, kot jih imajo delavci tam, se najdejo

Naši ideali in smernice

Naša ideologija je borbeno. Borben je njen sestav in polni borbenosti morajo biti oni, ki so nositelji te ideologije. To borbenost terja sedanji čas, terja jo okolje, v katerem živimo.

Od onega, ki hoče nekaj ustvariti, se zahteva načrt, ki naj bo jamstvo, da bo stvaritev zgrajena na trdnih temeljih. Za današnjo dobo so brez pomena razne akademske dogme in doktrine, ker so obsojene že vnaprej, da prej ali slej podležejo povsem nasprotni resničnosti. Današnja borba je odkrita in silna, pa tudi neizprosna, kakor je neizprosna čas, v katerem živimo. Danes je resnično samo ono, kar je zgrajeno na temeljih gole realnosti. Naši voditelji so danes one ideje, spočete v naših dušah, ki jih nosimo v sebi in jih čutimo, pa četudi samo podzavestno. To so ideje silne dinamike, elementarne moči in prvobitnosti. To so ideje ustvarjanja nečesa, kar čutimo in kar verujemo že dolgo mi vsi. In mi, ki nosimo v sebi te težnje in ideje, ne moremo biti drugačni — kot borbeni. Mi smo stebri naše nacionalne borbenosti, naša borbenost pa je obenem tudi najgloblji izraz naših socialnih teženj.

Vsaka doba ima svojo borbenost. Mi živimo v dobi socialne borbenosti, ki je najgloblja in ki je življenje za vse ostale podvige. Ta naša borbenost je naperjena proti vsem onim, ki so pristaši statike in ribarjenja v kalnem. Vsi ti vidijo v nas svoje največje sovražnike, svoje krvnike, brezobzirne in brez vsake sentimentalnosti.

Naš tabor je tabor malega človeka

in poštene inteligence. Mi smo materialno slabi, medtem, ko so naši nasprotniki močni. A mi ostanemo trdni! Nas vodijo ideje, močne in trdne! Naši nasprotniki se ne boje naših telesnih sil, oni se boje naše ideje! In te nam ne stre nihče!

Slabost današnje družbe je pomanjkanje značajev, trdnih in odpornih. Mesto teh je množica lažničarjev, ki so prav zaradi tega prišli naprej. Njih ideje pa so trgovsko blago in uspevajo nositelji teh idej samo v temi, obdani od vseh mogočih sredstev obrambe.

Vidite, to je vrsta naših sovražnikov. To so zajedalci v našem telesu in mimo vseh drugih težav je to naše največje zlo.

Mi hočemo svobodo, pravico in resnico!

In kakor oni, se tudi mi zavedamo dejstva: mi ali vi! Ali pravica in resnica za nas vse, ali pa biti suženj izkoriščevalcev.

Z nami sta pravica in resnica. Nas veže nekaj velikega in močnega — ideja! Ta nam daje moči in nas vodi preko vseh zaprek k zmagi, v katero trdno verujemo. Mi trpimo, strahujejo nas, toda mi stojimo. Prišel bo čas, ko bodo triumfirale naše ideje!

Korakamo preko vseh tegob današnje dobe kot jekleni borci, saj se zbira okoli nas vse, kar je za poštenje, vse kar čuti skupno. Korakamo preko vseh zaprek, preko vseh nakan, preko vsega blata. V nas so naše ideje shranjene in čuvamo jih tako, da jih ne bo možno nikdar uničiti.

Draginja

—k Čudom se čudimo, da dnevno časopisje prav nič ne registrira nov val poviška cen pšenice in moki, kar bo in mora imeti za posledico povišek cen tudi ostalim življenjskim potrebščinam, kar se je med tem že zgodilo.

Kaj pomeni prekomerno zvišanje cen najvažnejšim življenjskim potrebščinam, vedo pač samo tisti, ki bede

in ki vidijo kot logično posledico pretiravanja v cenah mezdnega gibanja delavstva.

Neogibno potrebno je, da se zaščiti realna vrednost konzumentske moči malega človeka, tako pravočasno, da ne bo obup segal preko zakonitih meja.

Cena kruhu se viša, plača je ostala

le v redkokateri državi. Seveda je pa tudi malo držav, katerih prebivalstvo bi se po resnosti in velikem smislu za organizacije moglo primerjati z danskim. Ali kljub načrtnemu oviranju brezposelnosti v Danski, za katero so trosili ogromne vsote, je bilo v preteklem letu še vedno okoli 130 tisoč brezposelne mladine. Tedanje socialne mere so bile preslabotne, zato je sedanja vlada pristopila k odločnejšim reformam, v katerih se vidi velika sposobnost tamkajšnjih politikov za reševanje socialnih problemov.

V računu za leto 1938-39 je bil predviden kredit dveh milijonov danskih kron samo za specialne mere, uperjene proti zaposlenosti danske mladine. Poleg centralnega urada za oskrbovanje delavcev se je osnoval poseben odbor, sestavljen iz petih članov, ki bo imel svetovalno vlogo v socialnem ministrstvu za mladinska vprašanja. Silno interesantno so določbe, ki regulirajo odnose brezposelne mladine. Določeno je, da bodo vsi oni, ki imajo pravico do zaščite in so nezaposleni nepretrgano 4 mesece, morali sodelovati v specialnih programih, ki jih predvideva organizirana

borba proti brezposelnosti. Brezposelna mladina se bo zbirala v delovnih četah, kjer bo opravljala najrazličnejša javna dela, koristna celotnemu narodnemu gospodarstvu. Trajanje dela za posameznike bo znašalo od 6 do 12 mesecev in bo postalo obvezno šele tri tedne po poslednji odpustitvi iz dela. Nagrade bodo poleg brezplačnega stanovanja znašale tedensko 18 danskih kron za hrano in 12 do 15 kron za druge potrebščine. Delovni čas bo tedensko 48 ur, ki bodo porazdeljene tako, da jih bo 28 odpadlo na fizično delo, ostalo pa bo posvečeno za predavanja, tečaje in igre. Vrh vsega bodo pa po odsluženem delovnem roku oni, ki so sodelovali v delovnih četah, imeli prednost pri sprejemanju v službo. Nasprotno se pa onim, ki se ne bi hoteli prijaviti za obvezno delo, odvzame vsaka podpora, tako od strani države, kot tudi od privatnih organizacij.

To je načrt sedanje danske vlade, ki ne bo imel samo dalekosežnih in vsekakor ugodnih posledic za dansko gospodarstvo, ampak bo odločno vplival na politične in kulturne razmere v narodu. Kot vidimo, si je danska vlada svestna, kakšne mere se mo-

na isti višini, kdo naj krije razliko — glad.

Po dosedanjih skokih cen se je realna vrednost delavskih in nameštenskih plač znižala že skoro za 16 odstotkov.

Zakon o zaščiti minimalne mezde, ki znaša zdaj komaj Din 2.50 na uro ob osemurnem delavniku, nujno kliče oblastva, da store svojo dolžnost in posežejo vmes in napravijo konec prekomernemu in nikjer utemeljenemu povišku cen, ali pa da poskrbe, da se bodo minimalne plače spravile v sklad z obstoječo draginjo na trgu.

G. ban ima pooblastilo, da lahko na novo uredi sistem minimalnih mezd, ki bodo ustrezale sedanjemu stanju na živilskem trgu, ter smo zatrdno uverjeni, da se bo to tudi zgodilo. Ako potrebuje država žrtev, brezposojno smo jih pripravljeno dati, ako pa zahteva žrtve špekulativnosti kapitalizma, potem mora biti vse na strani izkoriščanih.

Nemški kapital v našem gospodarstvu

Udeležba nemškega kapitala v našem gospodarstvu pa je bila prej zelo majhna. Od skupno 2615 tujega delniškega kapitala je znašal delež Nemčije samo 21.5 milijonov din. V tujem kreditu jugosl. gospodarstva v višini 5.599,7 milijona din pa je sodelovala Nemčija samo s 33,09 milijoni din. Po priključitvi pa se je položaj zelo spremenil. Nemška udeležba se bo sedaj povečala v delniškem kapitalu na približno 206 milijonov, v kreditu pa 215 milijonov ali skupno na okoli 421 milijonov dinarjev ter bo s tem prišla Nemčija glede udeležbe v našem gospodarstvu na sedmo mesto. Nemški kapital bo sedaj najmočnejši v strojno kovinski in elektrotehnični industriji s 140 milijoni din, v tekstilni okoli 47, v lensni 44 in v kemični 35 milijonov din. Poleg tega je nemški kapital udeležen z nekaj milijoni še v špediterski in zavarovalni stroki.

Nacionalno potrebo Židov po kulturni in državni samostojnosti je Sovjetska Rusija rešila na ta način, da je zanje ustanovila avtonomno državo v Birobidžamu.

rajo podvzeti, da se mase brezposelne mladine usmerijo h konstruktivnemu delovanju in obvarujejo popolnega moralnega razkroja, ki je neminljiva posledica brezposelnosti.

Ali slične poizkuse, da se mladina obvaruje od največjega zla, ki more doleteti mladega človeka, stremečega po samostojnosti in ustvarjanju, — brezposelnosti, vidimo tudi pri drugih državah, med katerimi prednjačijo tako imenovane severno-evropske demokracije.

Tudi v naši državi postaja vprašanje brezposelne mladine tem bolj aktualno, čim bolj se množijo njene vrste. Ali na žalost se zanj nihče ne zanima. Socialna zakonodaja se ga je samo dotaknila v zvezi z drugimi zakonskimi predpisi, ni pa pristopila h korenitim reformam, ki bi bile nujno potrebne, kajti zavedati se moramo, da mase brezposelnih državljanov vedno slabo vplivajo na ekonomsko in politično ureditev države. Na odgovornih mestih bi morali vedeti, da z rešenjem vprašanja mladinske brezposelnosti rešujejo najvažnejši narodni problem, ki more imeti usodne posledice za bodoči razvoj celotnega naroda.
R. K.

Dohodek delovnih socialnih plasti

Jugoslavija šteje 15 milijonov 400 tisoč prebivalcev, ki se razdeli v sledeče socialne plasti: kmetstvo (poljedelstvo, živinoreja in gozdarstvo), s katerim se peča 78,9% vsega prebivalstva, t. j. 12 milijonov 320 tisoč ljudi. Temu sledijo obrtniki s 596.000, industrija s 457.000, trgovci s 369.000, bankarstvo 300.000, promet 260.000, svobodni poklici 446.000, vojska in mornarica 138.000, dninarstvo 125.000, rentniki in penzionisti 184.000 in ostali poklici s 180.000 ljudi. V rudarstvu pa je zaposlenih 80.000 ljudi. Za kmetstvom najštevilnejše je obrtništvo, od katerega pride na obrtnika povprečno 25 ljudi, nato industrija, ki zaposluje vsakega 35. državljan, njej sledi trgovina z 42 itd.

Poučne in zanimive so številke o tako zvanem narodnem dohodku ali o dohodku na posamezno socialno plast. Ako tega primerjamo z onim iz leta 1926., ki predstavlja povojno konjunktorno dobo, vidimo, da je ta padel na vse skupaj in na posameznika. Preteklo leto je znašal 44 milijard 221 milijonov, leta 1926. pa 69 milijard 606 milijonov ali 2871 dinarjev na glavo, v letu 1926 pa 5320 dinarjev, in je bilo leta 1926. komaj 13 milijonov prebivalcev.

Predlansko leto je bilo izmed let krize najslabše, ko je narodni dohodek dosegel šele 37 milijonov 584 tisoč dinarjev, t. j. 2514 dinarjev letno na glavo. Napram letu 1936. je zrastle narodni dohodek za 1.876.500 dinarjev ali 81 dinarjev na glavo, a število prebivalcev je naraslo za 226.087 ljudi. Naturalni del narodnega dohodka, živina, orodje, stroji, je lani izkazal 9 milijard 938 milijonov 200 tisoč dinarjev manj nego l. 1936., a za 6 milijonov 560 tisoč 400 dinarjev manj nego l. 1926. Napram posameznim gospodarskim panogam je dalo lansko leto poljedelstvo 10 milijard 885 milijonov

(leta 1926. 18 milijard 638 milijonov 900 tisoč dinarjev, leta 1936. 12 milijard 138 milijonov 200 tisoč dinarjev. Živinoreja 8 milijard 96 milijonov 900 tisoč dinarjev (leta 1926. 12 milijard 739 milijonov 900 tisoč) itd.

Na posameznega kmeta pa je znašal letni dohodek povprečno 1837, na vse ostale profesije pa po 6716 dinarjev. Kaj to pomeni, nam pove okolnost, da še danes poseduje 5% posestnikov 51% celokupne rodovitne zemlje. Povprečna potreba posameznega kmeta znaša letno 2600 dinarjev in je njegov položaj naravnost obupen. Nič boljši ni oni od delavstva, ki je preteklo leto zaslužilo okrog 10% izpod fiziološkega ali eno desetino manj, kolikor potrebuje za ohranitev svojega življenja. Mi trdimo, da 90% vsega prebivalstva naše zemlje komaj krije življenjske potrebe.

Navedli smo številke, ki so za nas porazne in ker nam razgalijo bridko in usodepolno resnico, da je naše jedro v biološkem razkroju. In za tem pa potujejo razni negativni činitelji, ki nas slabe: bolezen, nezadovoljstvo, obup, nemorala in slični pojavi. Iz tega poraznega obračuna zijajo množestvilni težki problemi, ki ne morejo več dolgo čakati na rešitev. Devet desetih državljanov je okrnjenih za znaten del onih naravnih pogojev, brez katerih si ne moremo ustvariti zdrave narodne in državne zajednice, devet desetih naroda nima kritih onih potreb, iz katerih poganja krepko telesno zdravje, odpornost, čilost in ki so edine nositeljice zavesti trdnosti in sigurnosti, smisla, volje in veselja do dela in napredka. Nič nam ne pomaga vse naše prirodno bogastvo, naša plodna zemlja z neizmernimi skladi raznovrstnih rudnin, če nima narod primernege deleža na teh dobrinah in da na njih le gineva.

Po smeri gospodarskega humanizma

Današnje življenje sloni na samih paradoksnih protislovjih ali na podstavkih, ki izključujejo vsako možnost razmaha na poedinih področjih socialnega izživljanja: v gospodarstvu, kulturi in drugih. To je res težko in zmedeno zgodovinsko razdobje, ki sliči stanju med živim in mrtvim, neki vsestranski umrtvičenosti ali ohromelosti ter izziva splošno zmedo na način, da se človeka, ki si zna to razmerje pravilno razlagati, loteva strah in se vprašuje, če in kje je to utemeljeno, oziroma kje ima vse to svoj nastanek.

Mali naš priprosti človek, ki pa ne pozna in ne posega v široke življenjske kroge in ocenjuje svet in njegovo živ-

ljenje le iz neposrednega območja, si napravi svoj enostaven zaključek, da so vsemu temu krive cene!

Zdrava in priprosta sodba, ki nedvomno vsebuje resnico raztrganega socialnega vrveža in njegove napetosti, oziroma skoro stoočstotni vzrok. Te krivične cene so centralni živec obstoječih protislovij in to iz enostavnega razloga, ker so posledica prikrajšani, ki jih večji del delovnih množic tako bridko občuti. In ravno to prikrajšanje deluje v teh množicah kot dvojni vijak, ki stiska od vseh strani: prva se tiče ustvarjanja, druga pa porazdelitve (nabave, nakupa) dobrin, ali prva se tiče proizvodnje, a druga konsuma.

V resnici tvori to vprašanje danes jedro socialnega problema, zavzema vedno večje dimenzije in se vedno bolj pomika v ospredje. Izvesni krogi, ki si namenoma mašijo ušesa pred njim in širijo mnenje, da je vse to le umetno izzvano, so v zmoti in si ne delajo s takimi računi nobene usluge, ker je naravno in razumljivo, da je rešitev tega vprašaja v sami naravi zgodovinskega razvoja. Tega ne more zanikati nikdo, ki le površno pozna bistvo življenja in njegove važne zakone.

V podkrepitev teh naših navedb naj navedemo le sledeči primer protislovja, ki mora končno doseči svoj vrhunec in sprožiti še bolj v ospredje vprašanje življenjskega obstoja narodov.

Krivične cene so n. pr. neke priprave skoro vse ljudstvo v skrajne gospodarske nepravilike. Z lažjo ga boste iskali med delavstvom, kmetstvom, obrtništvom, malim trgovcem in uradništvom,

da je z dejanskimi prilikami zadovoljen. Obratno boste slišali take opazke, ki govorijo o skrajnih mejah strpnosti.

V tem primeru naj bi odgovorilo na vprašanje, kaj bi bilo primerno, naravno in pravično v vsestransko dobro in tudi nujno potrebno? Prej omenjeni vijak odviti na obeh straneh ali vsaj na eni, recimo pri vnovčevanju blaga, t. j. pri konsumu.

Zapazimo pa namesto tega novo protislovje. Cene blagu se dvigajo prav onim življenjskim potrebščinam, ki so v seznamu najpotrebnejše. Tu mislimo predvsem na hrano: moko, krompir, olje, zelenjavo itd. Ako prištejemo še cene obutvi in tekstilnemu blagu, vidimo povišanje cen za 20%, malo manj kot četrtino. A kakor nima kmet nobene koristi od znižanja uradnih plač, tako je nima niti v tem primeru v porasti cen.

Socialne in gospodarske prilike našega mejaša

Za ureditev in utrditev naše meje se borimo že od prevrata sem, kakor to zahtevajo naše nacionalne in državne prilike. Toda končni uspeh skoro dvajsetletnega dela mnogih požrtvovalnih delavcev z dežele in mest ter različnih organizacij je majhen. Ne moremo sicer trditi, da bi bilo to delo čisto zaman, vendar pa so uspehi napram žrtvam premajhni. In kje je vzrok? Ne moremo ravno trditi, da ni bilo dobre volje, vztrajnosti in idealizma. Nacionalnih in kulturnih organizacij je zrastle lepo število, predavanj in posetov s pevskim in drugim sporedom je bilo tudi precej, napitnic, govorov in trenutnih navdušenj tudi. Ciril Metodova družba je vztrajno vršila svoje poslanstvo. Torej in kaj? Ako nam je ta kos naše, vsak dan bolj ogrožene zemlje res pri srcu, si ne smemo pokrivati oči pred resnico, in tudi če gre v najbolj resni del kritike, t. j. v osebno udejstvovanje. In tisti, ki prenese samoobtožbo in sprevidi svoje storjene napake, je še vedno mož na mestu, zdrav, sposoben in pripravljen delati še dalje ter do tiste strani, ki nudi največ uspeha. Tudi tukaj je samo ena resnica, in sicer ta, da ima tudi obmejni problem samo eno os, eno osrčje ali sredino. Ozrl se nismo v njeno jedro in ga tudi nismo proučili. Če pa je mala peščica opozarjala nanj, se je to največkrat preslišalo. In zato smo vselej zgrabili na napačni strani, ker smo prezrli dvojico onih činiteljev, kamor je vse bolj osredotočen interes našega malega mejaša, t. j. v socialnost in gospodarstvo.

Saj je le tu osrednje gonilo vseh ostalih vprašanj, ki terjajo z vedno

hujšo neizprosnostjo, da jih v vsakem primeru upoštevamo, zlasti po vojni, ko so se gospodarske in socialne razmere tako zelo poostrele. In je sedanji dobi ime «socialni vek» prav prikladen za vse to.

Nas Slovence ta socialni vek zelo biča, saj nas naša izjemna geografska lega, skromno število, sosedsvo in drugi činitelji potiskajo v zelo neprijeten položaj. Smo pasivni in obubožani in ta pojav vidimo zlasti ob naši meji. Obupna je statistika o socialnih in gospodarskih prilikah v nekaterih kmečkih in delavskih obmejnih občinah, ki morejo služiti kot merilo za ostale občine.

Posebno obupne so razmere v Slovenskih goricah in čez Prekmurje. Tu je velik odstotek malih ljudi, t. j. malih posestnikov, bajtarjev, viničarjev, delavcev. Vsi ti se z boljimi posestniki vred borijo za utesnjeno življenje, in se, naravno oprijemajo vsake rešilne bilke, da se vsaj malo vzdrže na površju. Kako naj bi bili vsi ti torej dostopni višjim interesom, ko pa nimajo niti za sol in vžigalice. Samo za trenutek se zamislimo v to socialno plast, v sredino teh obubožanih množic in bomo dobili točen odgovor, kaj oni najraje slišijo. Človeku vzemi kruh in ga potisni v najnižji socialni svet, pa si mu zaprl pot v celo najskromnejšo duhovno kamro.

Izkustva nas vedno bolj učijo, da zasluži ta obupni pojav vso skrb in pozornost. Ako bi bili to uvaževali že pred leti, in pravilno usmerili svoje načrtno delo, bi bili nedvomno želi večje uspehe, ter bi si bili prihranili precej razočaranja nad manjšim posesti v našo veliko narodno škodo. Nadomestimo, kar smo zamudili!

Karel Nový:

ŽIVETI HOČEMO

(Roman.)

«Gospodična, ali me več ne poznate?»

«Niti najmanj ne, gospod.»

«Kako bi ne poznali Rückra! Predlanskim smo imeli trampsko kolibo pri Pikovicah na Sázavi in vi ste se tistikrat zvečer pripeljali k nam z Jiřino Halíkovo. Zakaj vas ni bilo potem nič več?»

«Ničesar ne vem. Zmotili ste se v osebi, gospod.»

«Nisem se zmotil, je vztrajal moški pri svojem. «Nisem se zmotil, dušica zlata. Mogoče v kolibi, ampak v vas ne. Predlanskim smo taborili v Zlati dolini in vi ste se pripeljali tja in menda še dve gospodični z vami.»

«Pojdite svojo pot, gospod, čakam tu svojega fant. Ničesar ne vem.»

«Seveda vas ne bom motil, toda glavo stavim, da vam je ime Magdalena in da smo pred tremi leti skupaj spali v Zlati dolini.»

Magdalena je bežala s plamtečimi lici. Sramovala se je. Moški je govoril resnico. Zlata dolina, da, tako se je imenoval tisti tabor, v katerem se je pred tremi leti izneverila Grussa!

Ob drugi priliki bi se smejala robotosti mladega moža, danes pa je vztrepetala. Ko bi jo Jože videl, kako se razgovarja z neznancem na stezici! In malodušno se je začela prepričevati, da je ničvrednica in da najbolje razlušči svojo stvar, ako skoči v Vltavo. Krutost sveta se je zgrinjala nanjo, nocojšnja, jutrišnja. Sonce je sijalo, toda njej se je zdelo mračno; in znotraj jo je peklo, kot bi morala zdaj pa zdaj bruhniti kri. Ko je hodila po parku, se je domislila, da še enkrat pozovni pri Roubitschkovi in jo poprosi, da jo sprejme v delavnico in če

jo odbije, se požene čez ograjo in obleži doli na križastih ploščicah, po katerih je tri leta dan za dnem hodila z dela v mesto, v svoje brezskrbne večere.

Prišla je iz parka in zavila v Žitno ulico, v tem pa je zapazila Grussa. Od daleč je videla, kako je stopal z dekletom ob strani in se opiral na palico.

Nič drugega ji ni preostalo, kakor da počaka Tomša pred bolnišnico. Ni čakala dolgo.

«Vse je pripravljeno», je veselo pripovedoval. «To se pravi, kakšne priprave neki: gospodinji sem dejal, da si pripeljem ženo, ki je prišla v Prago za menoj.»

«Ti v resnici hočeš, da bi ostala skupaj? Kakor se ti zdi, Jože», je omahovaje spregovorila. Začela se je res opotekati; prijel jo je pod pazduho in jo podprl.

Mislila si je:

«Če bi ne bila srečala Grussa, bi utegnili biti vsega konec.»

V koloniji Na skřivanec.

Marija Magdalena je imela kovčeg shranjen pri svoji prijateljici Gladovi v Vršovcih. Tako težak ni bil, da ga Jože ne bi mogel sam nesti po stopnicah dol.

«Srečno pot!» jima je zaklicala bivša Magdalena, tovarišica iz delavnice. «Kadar se boš možila, mi ne pozabi sporočiti!» Z otrokom v naročju je gledala za njima na cesto.

«Ne bom pozabila», je odgovorila.

Peljala sta se že s tramvajem, ko se je Jože nagnil k Magdaleni in dejal:

«Prav tega še manjka, da bi komu pisala! Komaj čakava!»

«Zakaj pa ne?» je dejala Magdalena zelo resno. Tedaj se je šele spomnila, da je to prav za prav njuno poročno potovanje. Ta vožnja na ploščadi s

kovčgom in nekaj malega bale, o kateri si je predstavljal, kadarkoli se je bavila s to mislijo, da jo odpelje avtomobil na stanovanje, ki bo dišalo po barvah in po novem pohištvu!

Čim dalje sta se vozila, tem jasneje sta spoznava, da to ni šala, da niso sanje, temveč gola resnica, in tudi Jože se je vso pot nasmihal, kakor da bi se peljal na kako domače praznovanje.

Medtem se je dan nagibal. Zadnja postaja. Izstopila sta.

«Ali je še daleč?»

«Košček poti je še. Niti toliko kakor od nas do Radkova.»

«Za bojo voljo!» je vzkliknila. «Pomagala ti bom nesti.»

Toda on si je zadel kovčeg na rame in spočetka korakal kakor s culo perja. Hitro je stopal, zraven pa je drobnela Marija Magdalena. Cesta, po kateri so nenehoma brneli osebni in oglašljivi tovorni avtomobili, je vodila mimo novih najemniških in enodružinskih hiš, in tam, kjer se je dotikala lesene ograje, je Jože počival. Nočni čuvaj je pomolil brado skozi vrata in videč Tomša z dekletom, se je namuzal in rekel:

«Kaj pa prenašaš? Bog ti naravnaj kosti, mladič. Ali seliš družinico?»

Jožetu se stari ni zdel vreden odgovora. Okrenil se je k Mariji Magdaleni in s komolcem pokazal na poslopje:

«To je državna šola, tukaj delam.»

«Tukaj delaš?» je vprašala kakor bi ne razumela.

«Ja», je rekel dedek, «v dveh tednih bo dodelal; stavkati hočejo, jih pa poženejo.»

«Spravite se, starina», se je zadril nanj Jože in si znova naložil kovčeg na pleča. «In sedaj na desno za tole krčmo!»

(Dalje prih.)

Zunanje politične vesti

Med najvažnejše dogodke v zunanji politiki spada gotovo zasedanje Društva narodov v Ženevi. To zasedanje je definitivno pokopalo samostojnost Abesinije kot članice Društva narodov, kar niti osebna navzočnost njeguša Haile Selasija ni mogla preprečiti.

S tem je priznana okupacija Abesinije po Italiji.

Likvidacija samostojnosti Avstrije je šla skoro neopaženo preko dnevnega reda.

Važno je edino to, da se je Švici na njen predlog priznala posebna nevtralnost.

Važno je tudi to, da se je svet Društva narodov izrekel za zaščito Kitajske kot članice, proti Japonski, ki je pred časom izstopila iz Društva narodov.

Italija: Mussolini je imel v Genovi velik političen govor, za katerega je vladalo v mednarodnem svetu precejšnje zanimanje glede na obisk Hitlerja.

Samozavesten govor Mussolinija je opravičeval in utemeljeval zunanjo politiko Italije. V glavnem so bile njegove besede posvečene miru, ker je izjavil, da se je Italija 11. marca letos odločila za mir v Evropi. Naglasil je, da so meje na Tirolskem definitivne, ker je Hitler pristal na nespremenljivost meja.

Omenil je sporazum z Jugoslavijo, ker vlada zdaj na Jadranu suveren mir.

Omenil je sporazum z Anglijo, ki ureja odnose v Sredozemlju. Rdečem morju in Indijskem oceanu. Sporazum dveh imperijev je mnogo pripomogel k ohranitvi potrebnega miru.

Pogajanja s Francijo je omenil pesimistično, ker so nastale velike razlike glede Španije.

Italija želi zmago generala Franca, Francija pa želi zmago republikancev.

Tako Mussolini. Kdo od obeh bo pustil, še ni znano.

Madžarska je dobila novo vlado, ki jo je sestavil ministrski predsednik Imreedy. Značilno je, da je bila dosežena vlada strmoglavljena na pobudo magnatske zbornice, kar je prvi primer v notranji politiki Madžarske.

Nova vlada je izdelala svoj program, ki se v zunanji politiki naslanja na prijateljstvo z Italijo, v notranji politiki bo pa vlada pobijala in ovirala tako skrajne desničarje, kakor skrajne levičarje. Prepoveduje tajne pri-sege skupin in dovoljuje prisego le državnemu upravitelju Hortyju.

Vatikan: Papež je izdal okrožnico, ki obsoja nauk o nadrejenosti človeka enega plemena nad drugim. S tem je obsodil rasistično ideologijo razizma narodno-socialistične stranke v Nemčiji. V svoji okrožnici našteva sedem glavnih zmot tega modernega nauka.

Anglija: Minister za letalstvo Swinton je zaradi javne kritike letalskega oboroževanja odstopil. Odstop tega ministra bo imelo večje posledice kakor odstop bivšega zunanjega ministra Edena.

Češkoslovaška izdeluje v vseh podrobnostih manjšinski statut, ki bo slonel na demokratičnih osnovah češkoslovaške ustave.

Henlein, vodja sudetskih Nemcev, se je vrnil iz Londona, kjer so mu naročili, da so njegove zahteve samo plod sporazuma s Prago.

Državniki bratske češkoslovaške republike bodo znali spraviti v sklad tako zahteve Henleina, nasvete Anglije in suverenost ter enotnost češkoslovaške republike.

Demokratični principi Češkoslovaške, ki slone na narodnosti in slovanstvu, morajo in bodo zmagali.

Kitajska se nahaja v težkem položaju zaradi brutalne japonske ofenzive, ki ima zaznamenovati nekaj začetnih, a ne trajnih uspehov. Vojna sreča je opoteča.

Vedno pa zmaga morala nad brutalnostjo.

Mehika je pretrgala gospodarske stike z Veliko Britanijo, ker ni prišlo do sporazuma v sporu glede razlastitve tujih petrolejskih družb.

Delavci - delavke!

Delavstvo preživlja težke čase. Kljub razširjeni socialni zakonodaji je socialna zaščita delavstva slaba. Plače delavstva so sramotne. Življenjski pogoji težki. Stanovanjske razmere nevdružne. Delavstvo pa stoji ob strani in čaka.

Rešitev delavstva je v lastni strokovni organizaciji. Ako bo delavstvo strokovno organizirano in zavedno, ako bo delavstvo borbeno, bodo sledili tudi uspehi. Samo od sebe ne pride ničesar. Brez borbe ni zmage, brez dela ni uspehov. Borbi in delu se mora pridružiti sleherni delavec.

Večina našega delavstva je še neorganizirana. Zaradi oklevanja še vedno ne ve, kje je njegovo mesto. Toda odločiti se moramo in to takoj, ker časi so resni.

Razvoj svetovnih razmer nam kaže, da materialistična breznarodna teorija ni kos svoji nalogi, da bi zaščitila delovno ljudstvo. Duša pravega socialnega razvoja je morala, čustvo socialne pravičnosti, ki ogreva človeška srca in jih vodi k uresničenju socialnih sprememb. Brez teh ni mogoče preurediti človeške družbe. Trdna pozitivna osnova žive morale v socialnem življenju je narodnost. Internacionalne so propadle, ker so bile zgrajene na pogrešnih temeljih. Narodnost je tista vodilna sila, ki nam daje predpogoje za vsak socialen razvoj. Zato spada tudi delavec v narod-

no skupnost in v narodno strokovno organizacijo.

Narodna strokovna zveza je predstavnic nacionalnega delavstva. V njej so združeni delavci in delavke, ki hočejo, da zmaga pravica nad krivico, delo nad izkoriščevalci. Zato spada v vrste NSZ vsakdo, ki hoče sebi, narodu in državi koristiti. Tisoče delavstva je združenih v NSZ. Toda tisoči in tisoči še stojijo ob strani. Vsem tem pa velja naš poziv, da se pridružijo organizirani armadi, da s tem krčijo pota boljši in lepši bodočnosti. Kdor izpoveduje svoja nacionalna načela, komur je pri srcu naša narodna skupnost, spada v vrste organizirane nacionalnega delavstva.

Delavci vseh podjetij in delavnic morajo biti organizirani v NSZ. Zato Vas pozivamo, da takoj v skupinah ali posamezniki prijavite svoj pristop k NSZ in to sporočite pisмено ali osebno v tajništvo NSZ v Ljubljani (palača Delavske zbornice, Miklošičeva cesta).

Delavci zdramite se! Za Vaš obstanek in za Vašo bodočnost gre! Naj pride tudi v naše duše pomlad, naj prežene iz njih mračne misli in malodušnost ter nas prepoji z vero in ljubeznijo do dela, brez katerega ni zmage. Domači in tuji svet mora videti, da je nacionalno delavstvo v državi močno in legitimirano, da se uveljavlja in pripomore k zboljšanju delavskega socialnega položaja.

Iz naših delavskih krajev

Jesenice

Nedavno je Nova pravda poročala o borbi za zboljšanje delovnih pogojev pri podjetju «Sava» na Jesenicah, katere lastnik je gospod Anton Tršan. Med drugim je bilo tudi omenjeno, da nekateri zaposleni staleža Kranjske industrijske družbe hodijo po svojem opravljenem delu pri KID še v naše podjetje na delo. Kljub temu, da smo že apelirali pri nekaterih organizacijah, da skušajo odvrniti dotične delavce, ki so tudi med to borbo za zboljšanje našega položaja vršili dela pri podjetju «Sava» in s tem pospeševali našo brezposelnost, v splošnem pa pomagali podjetju samemu, da nam je v svoji štirimesečni borbi za kolektivno pogodbo krajšalo delovni čas na tak minimum, da nismo imeli niti za najnujnejše življenjske potrebe. Ponovno apeliramo na omenjene delavce, da naj prenehajo s tem načinom dela ter tako omogočijo, da se lahko zaposli one, ki so še brez dela. Če tudi ta naš apel ne bo imel učinka, bomo primorani, da ta imena objavimo, odnosno da to sporočimo Kranjski industrijski družbi. Izgovorov, da podjetje «Sava» rabi posebne specialiste-profesioniste je ničev, ker je precejšnje število tistih, ki so bili za časa meznega gibanja odpušteni, še danes na cesti. Največ pa nam škodujejo ti delavci pri naših zahtevah, ker nam tudi podjetje laže grozi z odpustom itd. Zatorej Vas zadnjikrat opominjamo, da bodite pri svojem podjetju ali pa menjajmo. — Prizadeti delavci «Sava».

Črna pri Prevaljah

V nedeljo, 15. maja t. l. sta imeli podružnici NSZ Črna-Mežica skupni članski sestanek v Črni. Sestanek je bil dobro obiskan.

Sestanek je otvoril in vodil predsednik podružnice tov. Rošer Rudolf, ki je pozdravil tov. Zupana Tineta iz Jesenic in mu tudi predal besedo. Tov. Zupan je uvodoma pozdravil zbrane tovariše v imenu jeseniške podružnice, poudaril je, da prav sedaj v teh prilikah polaga i. o. posebno pažnjo na razvoj naše organizacije ob državni meji. Nato je govoril o pomenu in potrebi nastanka naše organizacije pred 30 leti. Prav gotovo ima NSZ tudi zasluge na tem, da smo danes v zedinjeni Jugoslaviji. Naše započeto delo pa moramo nadaljevati in ne smemo nikdar popustiti, da očuvamo našo narodno svobodo. Istočas-

no pa ne smemo nikoli pozabiti, da v vseh prilikah uveljavljamo naše socialne pravice itd. ter druge spremembe naše socialne zakonodaje, obenem je naglašal potrebo razširjanja našega narodno-delavskega tiska. Dotaknil se je tudi jubileja 30-letnice NSZ in pozival, da podružnica polaga na ta jubilej posebno pažnjo ter da tudi ona po svojih močeh doprinese s svojim delom, da se bo proslava častno proslavila. Govorilo se je tudi glede nameravanega izleta podružnice Mežice na Jesenice ter, da so taki izleti potrebni za medsebojno spoznavanje kakor tudi za proučitev krajevnih prilik.

Obravnavana so bila še druga interna vprašanja, in sicer o delovanju zaupnikov itd. Od strani delavcev izražena želja pa je bila o potrebi zobozdravnika za kraja Mežico in Črno. Sedaj morajo hoditi v Prevalje, kar je predalet in združeno z velikimi izdatki. V tem kraju so pa dani vsi pogoji za nastavitev posebnega zobozdravnika z ozirom na število zaposlencev. Tov. predsednik je vzel na znanje izražene želje in zagotovil, da bo tudi po svoji moči izkušal vse uveljaviti. Pri debati so sodelovali tov. Capuder, Cesar in drugi. V splošnem se vidi, da sta podružnici v sposobnih rokah in prav zaradi tega vidno napredujeta. — Vsi na delo za boljšo bodočnost!

Medvode

Poroka. V nedeljo, dne 15. t. m. sta se poročila v župni cerkvi v Sori naš član tov. Joža Luštrik z gospodično Frančiško Oman. Toraviš Luštrik je že dolga leta naš član, prav od ustanovitve NSZ v Medvodah. Zato želimo novoporočencema obilo sreče.

Odsek za tombolo podružnice NSZ v Medvodah prav pridno deluje. Delo v razprodajo tombolskih kart se približuje koncu. Ponovno prosimo vse, ki smo jim tombolske karte poslali, posebno podružnice, da se poslužijo priloženih položnic. Tombolo pa smo morali preložiti na 10. julij. Po tomboli pa se bo vršila velika vrtna veselica na letnem telovadišču Sokola v Medvodah.

Vsem članom NSZ v Medvodah javljamo, da se bo vršila prihodnje dni članska seja, na katero boste povabljeni z vabilom. Že vnaprej Vas prosimo, da se te seje vsak član sigurno udeleži, ker se bodo razpravljale stvari, ki se tičejo nas vseh.

Navada je, da člani, vabljeni na seje ali sestanke, kaj radi pozabijo ali celo malomarno zavržejo vabilo in se potem seje ne udeležijo. Zato Vas tem potom pozivamo in prosimo, da se predvidene seje sigurno udeležite polnoštevilno.

Tovariši, sliši se, da nekateri odstopivši člani zlonamerno hujskajo ostale člane, in to v posameznih tovarnah, kar se najbolj opaža v Medičevi tovarni. Treba je takim malodušnežem povedati v obraz, da tako početje ni na mestu. Da ni reda v tovarni, da se krši kolektivna pogodba, so največ krivi poleg vodstva podjetja tudi taki malodušneži. To so neke vrste trotje, ki bi radi na račun ostalega redno plačujočega članstva tudi oni uživali vse pridobljene bonitete. Kolektivna pogodba pa se krši zaradi njih, ker niso dosledni in ne zahtevajo tega, kar jim sicer zakon nudi.

Tovariši, tem potom še enkrat opozarjamo, da se bo položaj delavstva izboljšal samo tam, kjer je delavstvo disciplinirano, enotno v vseh vprašanjih, da ni medsebojnega sovraštva, kjer drug z drugim sočustvuje in ni nevoščljivosti.

Tovariši, enotnost in medsebojno zaupanje naj nam bosta najdražja bisera v naših zahtevah in borbah in uspehi ne bodo izostali.

Trbovlje

Velika je brezposelnost v Trbovljah in žalostno je gledati mlade, zdrave fante, kako iščejo dela, katerega pa ne dobe. V rudarski industriji so vsa mesta napolnjena in bi bilo potrebno, da se naše fante zaposli na drug način. Najlažja in najkoristnejša zaposlitev za vse okoličane bi bila, da bi se zgradilo cesto ob Savi, in sicer od Radeč do Litije. Sedanji kolovoz je nemogoč in so zaradi tega prizadeti vsi kraji ob Savi, ker kmetje ne morejo dovažati svojih pridelkov v Hrastnik, Trbovlje, Zagorje, tja do Litije.

Že pred tremi leti se je prosilo za popravo te važne ceste in izgleda, da se je pri merodajnih činiteljih pozabilo na vse in tudi na to, da tudi naši delavci plačujejo banovinski bednostni fond, ki je namenjen za javna dela. Upravičeni smo, da gradnjo te ceste zahtevamo, saj bi se s tem v naših krajih zelo omilila brezposelnost, koristi od tega pa bi pokazala bližnja prihodnost.

Bahavost zavarovalnic

Zavarovalnice imajo svoje agente, ki iščejo v mestih in na deželi nove člane zavarovalnic, da se zavarujejo proti požaru, vodi, neizgodi itd. Pri tem se poslužujejo različnih trikov in zgodbic iz življenja zavarovancev, samo da pridobijo novega kandidata za zavarovanje.

Bil sem priča, ko sta dva agenta različnih zavarovalnic istočasno napadala neko ženo, da bi se zavarovala. Seveda je vsak hvalil svoj zavod kolikor je mogel.

Skoraj je prišlo do prepira, katero društvo je boljše.

«Moja zavarovalnica je nenadkrijiva v hitrosti, s katero izvršuje svoje dolžnosti napram zavarovancem. Danes dopoldne ob enajstih je umrl en naš klient in četrte ure pozneje je imela njegova vdova zavarovalnino že v rokah!»

«To ni nič!» pravi drugi in se nasmeje. «Moje društvo je tisočkrat boljše! Naš urad se nahaja v šestem nadstropju ljubljanskega nebotičnika. Nek človek, ki je slučajno padel s kavarniške verande, je dobil svojo zavarovalnino, še preden je priletel mimo našega okna v šestem nadstropju...»

Ženica, katero sta marljiva agenta na te smešne načine hotela pridobiti, se je seveda odločila za drugega.

Kdor zna, pa zna!

Vojna je nekaj grozovitega in nečloveškega. Vendar pa ni vojna največje zlo.

Živeti ponižan, biti suženj ali pa druge zatirati in podobno — to so hujša zla. Masaryk

Vzroki protizidovskih akcij

Danes, ko preganjanje Židov dobiva že značaj epidemije, ki se širi iz Nemčije v razne evropske države, kjer najbrezobzirnejše vlada kapitalizem in kjer je demokracija kvečjemu še prazna beseda, si najlažje razložimo vzroke antisemitske propagande iz zgodovine.

Ves novi vek so bili Židje tisti, na katere so valili krivdo za nepravilne, ki so jih doživljali evropski narodi. Danes, ko doživlja Evropa morda hujše čase kot kdajkoli poprej in ko se stari družbeni red z vsot silovitostjo bori proti novemu, so spet Židje tisti, ki jih reakcionarji dolže zločinov kapitalističnega reda.

Židje so se začeli že v starem veku seliti v Španijo. Za časa maverskega gospodarstva so bili poleg Mavrov trgovci in obrtniki. Takrat je bila Španija na tem, da postane prva od evropskih držav z močno razvitim kapitalizmom. Izumi na začetku novega veka so razvoj kapitalizma samo pospeševali. Prav tedaj se je začela stoletna borba španskih katoliških fevdalcev proti maverskemu delu Španije. Mavri so bili izgnani v Afriko, razvoj kapitalizma je bil prekinjen in v Španijo se je vrnilo fevdalno gospodarstvo. Židje so sicer v katoliški Španiji izgubili svoj prvotni položaj, vendar so se zaradi potreb trgovine mogli obdržati, dasi jim novi gospodarji niso bili prijazni. Zaradi ugodne lege v Sredozemlju je Španija postala trgovska država prvega reda. Plemiči, ki so imeli v rokah politično moč, so hoteli prevzeti tudi trgovino v svoje roke. Toda z nesmotrenim trgovanjem so se zadolžili in to pri Židih in Maranih (krščenih Mavrih), ki so si s spretnim trgovanjem nakopičili velika premoženja. Po izgubljeni vojni z Anglijo so skušali plemiči rešiti vsaj propadajoči fevdalni red, ker je Anglija prevzela vodstvo trgovine v Evropi. Da reši fevdalizem, je moralo plemstvo zrušiti trgovski stan, ki je bil nosilec kapitalističnega reda. A to so bili Židje in Marani. Borbo je predvsem proti Židom vodila cerkev, ki je bila tedaj politično na oblasti. Obdolžili so v religiozni obliki Žide, da so krivi vseh nadlog, ki so zadele narod zaradi propadanja fevdalnega reda. Iste metode se danes poslužuje propadajoči kapitalizem, ki prav tako izganja Žide iz posameznih držav, kot so tedaj izgnali Žide iz Španije, kjer

so jih prvič v zgodovini dolžili težkega stanja.

Iz Španije so se selili Židje na vse strani. V Italiji so živeli mirno, ker je bil v tamošnjih mestih kapitalizem že precej razvit. Drugače je bilo z Židi, ki so se naselili v Nemčiji. Tam je bilo fevdalno gospodarstvo v popolnem razsulu. Križarske vojske so Nemčijo popolnoma opustošile. Židje so tam postali finansierji plemstva, kar je privedlo do mržnje in preganjanja Židov, kajti plemiči niso mogli odplačevati dolgov. Cerkev je tudi tu dala preganjanju ideološki značaj. Tako so nastali mestni židovski okraj (Ghetto), kjer so edino smeli prebivati Židje.

Zaradi velikih preganjanj v 15. in 16. stoletju, so bili Židje prisiljeni, da se selijo v tedanjo Poljsko. Tam so živeli večinoma mirno vse do početka 18. stoletja, ko je fevdalno gospodarstvo v Vzhodni Evropi začelo propadati.

V carski Rusiji so bili Židje v glavnem podeželski trgovci. Ko je začela država in plemstvo zahtevati davek v denarju, so se morali kmetje zadolževati za denar in blago pri trgovcih in to so bili Židje, ki so imeli čisto davke v zakupu. Imeli so tudi koncesijo za točenje alkoholnih pijač, brez katerih ruski in poljski kmet ni mogel živeti. Zato je bila mržnja kmetu obrnjena na one, pri katerih je bil direktno zadolžen. Oblasti so z antisemitsko propagando to mržnjo še podpirale, da bi s tem odvrnile pozornost od glavnega krivca, carskega despotizma. Ko je agrarna kriza dosegla v drugi polovici 19. stoletja višek, je vlada z namero, da prepreči nastopajočo revolucijo, izzvala 1882. prve velike pogrome proti Židom. Od tedaj pa vse do revolucije so bili ti pogromi ventil za nezadovoljno ljudstvo.

Antisemitsko gibanje se je torej pojavljalo v zvezi s propadajočim fevdalizmom proti nastopajočemu kapitalizmu, čigar nosilci so bili v veliki meri Židje kot zastopniki trgovskega stanu. Kakor danes so tudi tedaj vodili borbo proti Židom z umetno ustvarjenega ideološkega stališča, da so s tem zakrili čisto gospodarske cilje in dali preganjanju videz pravičnosti.

Treba je torej okoliščine preganjanja Židov v fevdalizmu samo prikrojiti za današnji čas, pa nam postane na mah jasna «židovska epidemija».

Za večjo aktivnost žene!

Dogodki in njih razvoj nam vedno bolj silijo prepričanje, da moramo vključiti v javno življenje večjo aktivnost žene in temu primerno preusmeriti njeno vzgojo. Ne bomo zaživilo dobe otroka, kakor to zahteva tekoče stoletje, — vse dotlej, dokler ne zaživimo dobe matere. Le vživimo se v njene obsežne naloge, v njeno visoko poslanstvo, pretehtajmo odtise njene, čeravno navidezno pasivnega udejstvovanja v obsem socialnem življenju, in ne najdemo pedi, kjer bi ne bilo sledov njene osebnosti. — Racionalizem, ki daje že desetletja sem prednost suhemu in hladnemu razumu, je, naravno, ženo, ki je po svoji prirodi in elementarni čustvenosti svojevrsna celota, izločil, oziroma si jo podredil v najnižji vlogi. Energija, stvar, enostranost, tod ni mesta zanjo! V takem procesu se je postopno umikala z javnega foruma na stopnjo manjvrednosti.

Ali nismo zašli na vseh toriščih socialnega življenja v paradokse, tako so se ti z vso logiko pojavili tudi tukaj, v podcenjevanju, omalovaževanju in zapostavljanju žene. Ta resnica je vse vidnejša in poganja nove probleme, ki jih ne smemo in ne moremo iz niza tolikih drugih vprašanj brezbrizno izločiti. Naši ženi izobrazba, pomoč za izboljšanje bednih socialnih prilik, naši ženi avtonomnost in enakopravnost. Povedimo jo v samo

sebe in odtod na forum javnega življenja.

Nahajamo se pred pragom kulturno-zgodovinskega razdobja, ki bo prej ali slej naslonilo svoje kulturne stvaritve na njeno sodelovanje in tako dalo socialnemu žitju novo nedvomno bolj humano sredino. — Niso redke napredne države, ki hite popraviti, kar so doslej zamudile. Gre za vzgojo čvrstega rodu, ki pa si ga brez pravilno vzgojene matere ne moremo misliti. Na novih materinskih šolah, imenovanih «šole za matere», ki skušajo nuditi vse, kar nujno potrebuje. Pred vsem gre za materinstvo, za našo novo rast, za njeno vzgojo, prehrano, zdravje. Prav tako prejema pouk v praktičnem gospodarskem znanju: šivanju, pletenju, kuhanju itd. Ti zavodi se spopolnjujejo z naraščajočim zanimanjem vseh socialnih plasti, ki se tukaj spoznavajo in zbližajo v svoji nepremični sredini: materinstvu. V teh klopih sede revne in bogate, stare in mlade brezmedsebojnega sramu in stoterih ozirov, ki so pretežno le izraz dveh občutkov: nadrejenosti in podrejenosti. Ponekod so ostale te šole obvezne za vse žene, ki se nameravajo poročiti.

Tudi tukaj se nam, kakor pri mnogih drugih dobrih zgledih izven naših meja, nudi vedno isto vprašanje: kako pa je v tem oziru pri nas?

Praktični nasveti

Svečo, ki je za svečnik predebela, ali pa pretanka, vtaknemo za hip v vročo vodo. Tako se sveča omehča, nakar jo lahko izoblikujemo kakor hočemo.

*

Sadne madeže odpravimo iz belega platna, če nakapamo nanje citronovega soka in jih potem še dobro preperemo v mlačni milnici. Iz barvastega blaga jih pa odpravimo, če jih pomočimo v vodeni kis, ki smo mu pri-mešali nekoliko salmiaka, nakar jih dobro izplaknemo še v čisti vodi.

*

Gumijasta oblačila zmijemo z mlačno vodo. Nikdar se jih ne sme menciati ali pa drgniti! Najbolje je, če jih zdrgnemo z gobo, potem pa posušimo na hladnem prostoru. Še trpežnejša bodo, če jih včasih zdrgnemo z glicerinom.

*

Madeže od svečnega kapa najhitreje odpravimo iz blaga, če položimo čez nje pivnik in jih prelikamo z vročim likalnikom. Nastale robove odpravimo s kolonsko vodo.

Verjamete ali ne?

— da postanejo nekateri ljudje šele takrat pametni, ko si glavo razbijejo,

— da je nekaj strašnega, če imaš z nekom večkrat poslovni opravke, on ti pa nikdar ne da prijazne besede,

— da je velika bolezen pri nekaterih večna in še ta nepravilna kritika,

— da je velik socialni problem tudi v tem, kako naj bi se nadrejeni «obnašali» proti podrejenemu,

— da so prišli v promet žveplenke, katere se imenujejo «luksuzne» in

— da so že zdaj na svetu ljudje, ki že današnje žveplenke smatrajo za luksuzne, zato jih nikdar ne kupujejo in prižigajo svoje cigarete kar na «čikih» tujih cigaret,

— da je od dvajsetih skopuhov trinajst malomeščanov ali kmetov. Niti enega delavca ni med njimi,

— da bo dolenjski tramvaj spreminil ime v barkvaj,

— da bodo v Ljubljani zgradili modni salon za «trajno impotarijo»,

— da bodo mrtvašnico, namesto da bi zidali na pokopališču mrtvaško vežo, kar postavili k Sv. Križu,

— da bo prinesel župan ljubljanski iz Amerike potrebne načrte,

— da sta v Jugoslaviji dve prestolnici,

— da je to najbrž res; zakaj če citate «Slovenca» piše Belgrad, «Jutro» pa Beograd; torej smo lahko ponosni, da imamo kar dve prestolnici,

— da je Nušičev «Pokojsnik» pravo zrcalo današnje «boljše» družbe,

— da bi bilo interesantno, če bi tudi pri nas delovala kaka «tajna radiopostaja», kakor v Rusiji, in da bi pri-našala samo «resnične zanimivosti» iz dnevnega življenja,

— da se navadno pojavijo mestni škropilniki na ljubljanskih ulicah nekaj ur pred dežjem,

— da je res hvalevredno, kako natančni smo Slovenci. N. pr. če so kaki sprevidi v Ljubljani, si morate misliti, da smo tako natančni, da so posebni nastavljenici, ki «natanko» preštejejo število ljudi, ki korakajo v sprevidu,

— da pa je pri tem tragično le to, ker se skoraj vedno zmoti: ali «Slovenec», ali pa «Jutro», nikdar se številke ne ujemata,

— da je v Ljubljani neki pisatelj, ki večkrat kaj napiše in je tudi zelo raztresen. Nekega dne čita v listu svoj članek in ga je v priči tovarišev kritiziral, češ da je ta pisarija nesmiselna, in je odnehal šele tedaj, ko so mu povedali, da je članek sam napisal,

— da je Mrakov «Čajkovski» zelo «mračen»,

— da je bil film «Golem» s slovitim umetnikom Harryjem Baurom odstranjen s programa kina Sloge na željo katoliških akademikov, češ da ima židovsko tendenco,

— da lahko mirno spimo in bedimo ob tako vnetih in visoko kulturnih čuvarjih našega javnega življenja.

Kulturni obzornik

Kriza našega gledališča

V zopet izhajajočem «Domu in svetu» piše Niko Kuret med drugim o današnjem ruskem gledališču. Tu izvem, da je bilo 1. januarja 1936 v Rusiji 651 gledališč, ki jim je dala država preko 100 milijonov rubljev podpore. Glede umetnosti se drže Leninovega gesla: «Umetnost je last naroda, biti mora usidrana v množici...» N. Kuret piše dalje dobesedno: «In vendar gledališče še ni dosti. Prazne hiše so neznanja stvar. Vstopnice so po navadi redno že teden dni poprej razprodane. Posebna uredba je morala urediti naval v gledališča in prodajo vstopnic.»

Pri nas pa se govori in piše o krizi v našem gledališču, o nepravilni kritiki, leni publiki in sploh o vsem, kar je v kakršnikoli zvezi z gledališkim življenjem. Najzanimivejši je iz zadnjega časa Lipovškov članek o krizi v ljubljanski operi («Ljubljanski Zvon», št. 3-4), kjer se pisec močno približuje jedru problema.

Lipovšek se zaveda, da je v prvi vrsti socialno vprašanje krivo slabega stanja kvalitete in poudarja, da «hladnost in mrtvilo ljubljanskega občinstva jemlje izvajalcem vso dobro voljo. Obzirnost poročevalcev, da ne odženejo občinstva, meji skorajda na slabost, da hvalijo tudi tisto, o čemer bi lahko diskretno molčali. Obtožuje pa tudi opero, da ji je dovolj «že vsah majhen uspeh, dovolj vsak povprečen solist, dobrodošlo še tako povprečno orodsko delo.» Lipovšek prepušča rešitev iz sedanjega položaja vodstvu, s svoje strani pa priporoča načelo strožje izbire reflektantov-sodelavcev in načelo manj predstav, a več kvalitete. Ob koncu omelnja premisleka vredno resnico, ki leži kakor težak kamen nad našim kulturnim življenjem: nezgojenost naroda, predvsem mladine: «Blagor onemu, ki bo... družbo... tako preosnoval, da bo enakopravna v navadnih človeških pravicah od razvoja. Obogatil bo narod za neslutene talente in rešil iz krize nebroj perečih kulturnih vprašanj.»

To so glavne misli, ki jih vsebuje Lipovškov članek. Govori sicer o operi, toda isto velja tudi za dramo. Zdi se, da Lipovšek pozna pravilno rešitev krize gledališča in sploh vsega našega kulturnega življenja, vendar pogosto vali odgovornost na tiste, ki so večinoma prav tako brez moči kakor mi vsi, ki smo obsojeni, da životarimo v tej usodni dobi. Lipovškova izvajanja je treba osvetliti s prave strani.

Vzrok vseh kriz, ki jih preživljamo, vzrok, ki ima strahotne posledice razkrajanja sleherni utrip našega življenja, je obsežen v enem samem stavku: gospodarsko in socialno propadanje slovenskega naroda. Raziskujmo!

(Dalje prihodnjič.)

Morala bi vedeti.

Ona: «Ko bi vedela, da si tak tepec, bi te ne vzela.»

On: «Morala bi sklepati po tem, ker sem baš tebe snubil.»

1.500.— Din, potrebujete da zaslužite 2.000.— Dinarjev mesečno doma.

„ANOS“ MARIBOR, Orožnova ul. 6.
Nalepite znamko.

Priporoča se
M. TIČAR
veletrovinna s papirjem in pisarniškimi potrebščinami v LJUBLJANI
Šelburgova ul. 1 Sv. Petra c. 26

STROJNO MIZARSTVO I. R. VEHAR
LJUBLJANA, Gradaška ul. št. 12
izdeluje raznovrstno moderno in preprosto pohištvo ter izvršuje vsakovrstna stavbna dela

Priporoča se
KAVARNA Evropa
A. TONEJC
LJUBLJANA, Tyrševa cesta

GOLDSTEIN Josip Filip OPTIK
Osele, žilpalniki, trieder, gledališni daljnogledi, lornjete, risale ter vsakovrstne optične priprave, mikroskopi, barometri in termometri — Popravila in naročila izdelujejo se točno in eno
LJUBLJANA, Pod Trančo 1